

تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر ادراک ریسک سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار؛ تحلیل نقش میانجی تمایل به ریسک

احمد ناطق گلستان^۱

ناصر زینبی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۱۰

شناسه دیجیتال: 10.30495/afi.2022.1946843.1073

چکیده

پژوهش پیش‌رو باهدف بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر ادراک ریسک باتوجه‌به نقش میانجی تمایل به ریسک در بین سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار مشهد، انجام شده است. از آن جا که ادراک ریسک و تمایل به ریسک و نوع مواجهه با ریسک در افراد مختلف تحت‌تأثیر ویژگی‌های شخصیتی افراد متفاوت است، در پژوهش حاضر ۵ فرضیه طراحی شده است که با مراجعه به ۵۴ کارگزاری واقع در مشهد تعداد اعضای جامعه ۴۱۱ نفر برآورد شد که بر اساس این فرمول کوکران و روابط بین آن، حجم نمونه ۱۱۷ نفر تعیین گردید. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که تنها ویژگی‌های برون‌گرایی و گشودگی شخصیتی افراد از طریق تمایل به ریسک آنان بر ادراک ریسک این افراد تأثیر دارد و ویژگی‌های روان رنجوری، وظیفه‌شناسی و سازگاری افراد از طریق تمایل به ریسک آنان بر ادراک ریسک این افراد تأثیر ندارد.

کلید واژه‌ها: ویژگی‌های شخصیتی، تمایل به ریسک، ادراک ریسک، سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار.

طبقه‌بندی موضوعی: R32,C51,C32,P43,P34

۱. گروه مدیریت و حسابداری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول). a.nateq@gmail.com

۲. گروه حسابداری، واحد قانان، دانشگاه آزاد اسلامی، قانان، ایران.

۱- مقدمه

امروزه باتوجه‌به اینکه تمامی حوزه‌های کسب‌وکار و فعالیت‌های کاری با تغییرات سریع و گسترده‌ای روبه‌رو هستند و این تغییرات نیز به نوبه خود سازمان‌ها را با مشکل مواجه کرده و یا آن‌ها را وادار می‌کنند که همسو با این تغییرات، تغییر کنند؛ لذا مدیران و کارکنان سازمانی در این مسیر همواره با برخی از ریسک‌هایی روبرو هستند که بایستی قادر به ادراک آن باشند. باتوجه‌به اینکه کلیه عوامل تأثیرگذار بر اجرای پروژه‌های سازمانی قابل پیش‌بینی نیست، ریسک پدیده‌ای جدایی‌ناپذیر از هر پروژه بوده، لذا باید آن را مدیریت کرد (هوسی و همکاران، ۲۰۰۵). با رشد رقابت میان سازمان‌های امروزی و تهدیدات و فرصت‌هایی که در تمامی سطوح مختلف داخلی و بین‌المللی پیش‌روی سازمان‌ها است، اهمیت مفهوم ریسک و ادراک آن را دوچندان کرده است (واکر، ۲۰۰۲). ریسک، بخشی از تلاش روزانه زندگی بشری است و دلیل هر پیشرفت عمده‌ای که در تمدن بشری رخ داده است، تمایل به ریسک و چالش بوده است. بسیاری از سازمان‌ها برای پیشرفت و کسب مزیت رقابتی و همچنین پیشرو بودن در صنعت موردنظر خود ترجیح می‌دهند خطرات و ریسک‌های پیش‌روی سازمان را دریافت کرده و با خلق ایده‌ای جدید در سازمان، خود را همسو و همگام با تغییرات تکنولوژیکی و فناوری‌های روز هدایت کنند (افخمی اردکانی و خلیلی صدرآباد، ۱۳۹۱). این فرایند به نوع تصمیم‌گیری مدیران سازمان‌ها و یا مدیران پروژه برای ادراک ریسک و یا دریافت ریسک بستگی دارد. یکی از ویژگی‌هایی که اتخاذ تصمیم مناسب برای ادراک ریسک و رویارویی با آن ویژگی‌های شخصیتی مدیران است که ریشه در باورها و عقاید مدیران دارد. ابعاد شخصیتی مدیران از بعد ریسک‌پذیری و ادراک ریسک و یا اجتناب از ریسک، در موفقیت پروژه‌های سازمانی نقش بسزایی بر عهده دارد (منصورفر و همکاران، ۱۳۹۲). ادراک ریسک و تمایل به ریسک و نوع مواجهه با ریسک در افراد مختلف تحت‌تأثیر ویژگی‌های شخصیتی افراد متفاوت است. باتوجه‌به اینکه مدیران دارای ویژگی‌های شخصیتی متفاوتی می‌باشند می‌توان انتظار داشت که آنان در رابطه با ادراک ریسک و تمایل به ریسک به روش‌های متفاوتی متوسل شوند. شخصیت جنبه آشکار منش فرد است، به‌گونه‌ای که بر دیگران تأثیر می‌گذارد. ولی مطمئناً هنگامی که واژه شخصیت به کار برده می‌شود، منظور همین نیست. مقصود، در نظر داشتن بسیاری از ویژگی‌های فردی است. کلیت یا مجموعه‌ای از ویژگی‌های مختلف که از ویژگی‌های جسمانی و سطحی فراتر می‌رود. این واژه تعداد زیادی از ویژگی‌های ذهنی، اجتماعی و هیجانی را نیز در بر می‌گیرد.

ویژگی‌هایی که ممکن است نتوانیم به طور مستقیم ببینیم، زیرا که هر شخصی امکان دارد آنها را از دیگران مخفی نگه دارد (شریفی و اسلامی، ۱۳۹۲). مک کری و کوستا در سال ۱۹۸۵ پنج عامل اصلی شخصیت را شناسایی کردند که عبارت‌اند از روان نژندی، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن، مسئولیت‌پذیری و باوجدان بودن. نظریه‌های شخصیت بیانگر این مطلب هستند که شخصیت افراد، رفتار آنها را پیش‌بینی می‌کند (افخمی اردکانی و خلیلی صدرآباد، ۱۳۹۱). حال می‌توان گفت که ادراک ریسک و تمایل به ریسک در سطح سازمان‌ها، در قالب ویژگی‌های شخصیتی تصمیم‌گیرندگان متبلور می‌شوند. متأثر از این دیدگاه می‌توان انتظار داشت که شخصیت یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ادراک ریسک و تمایل به ریسک در پروژه‌های سازمانی می‌باشد. بر اساس مطالب گفته شده می‌توان اظهار داشت که شخصیت و ویژگی‌های شخصیتی یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تصمیمات مدیریتی و پیشبرد پروژه‌های سازمانی از منظر ادراک و تمایل به ریسک است. پژوهش پیش‌رو در نظر دارد میزان تأثیر ویژگی‌های شخصیتی سرمایه‌گذاران پروژه‌های سازمانی را بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک بررسی نماید. در این راستا یکی از اساسی‌ترین سؤالاتی که مطرح می‌شود این است که چه تأثیری بین شخصیت سرمایه‌گذاران پروژه و ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک در سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار (مشهد) وجود دارد؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

باتوجه به اینکه اولین و مهم‌ترین جزء سازمان، افراد انسانی با شخصیت‌های مختلف خود هستند، انگیزه‌ها، توانایی‌ها، تمایلات، باورها و افکار که در واقع از اجزای مهم تشکیل‌دهنده شخصیت انسان است، حدود انتظارات و توقعات افراد را نسبت به یکدیگر و هم‌چنین نسبت به سازمان تعیین می‌کند بدون آگاهی دقیق نسبت به شخصیت افراد نخواهیم توانست بین شخصیت و شغل هماهنگی ایجاد کنیم و این مشکلی است که سازمان‌های بسیاری با آن دست به گریبان‌اند. افراد بر اساس الگوی شخصیتی خود نیازها، انتظارات، انگیزه‌ها، توقعات و اهداف خاصی دارند. از طرفی سازمان‌ها نیز بر حسب اهداف و وظایف و فعالیت‌های جاری خود، نیازها، انتظارات و توقعات خاصی را ارضا می‌کنند؛ بنابراین به‌منظور هر یک از انواع شخصیت، محیط شغلی و مشاغل خاصی مناسب است. (دستورانی و پوریوسف، ۱۳۹۱) تعدادی از ویژگی‌های شخصیتی خاص که می‌توانند تعیین‌کننده رفتار فرد در سازمان باشند، در قالب یک گروه خاص و متمایز از بقیه مشخص شده‌اند. پژوهش‌های زیادی در زمینه مقایسه افراد برون‌گرا با درون‌گرا انجام شده است و نشان می‌دهد، افرادی که از نظر برون‌گرایی نمره بالایی می‌گیرند رضایت شغلی‌شان پایین است، نرخ غیبت آن‌ها بالاست، نسبت به محیط کار بیشتر احساس

بیگانگی می‌کنند و در مقایسه با افراد درون‌گرا کمتر خود را درگیر آموزش شغلی خویش می‌کنند (رایینز، ترجمه علی پارساییان، محمد اعرابی، ۱۳۸۱). در یک جامعه که دارای یک نوع فرهنگ است، با این که فرهنگ در تشکیل شخصیت‌های افراد آن عامل بسیار مهمی شمرده می‌شود، افراد آن دارای شخصیت‌های مختلفی از نظر تیپ و سنخ هستند؛ بنابراین در مقابل عاملیت فرهنگ جامعه، عامل‌های دیگری نیز وجود دارند که ایجادکننده اختلاف در شخصیت هستند. به ترتیب مهم‌ترین این عامل‌ها، اختلاف طبقات اجتماعی، شغل و حرفه‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها را می‌توان شمرد (فضایی، ۱۳۸۱).

تعاریف عملیاتی پژوهش به شرح ذیل می‌باشد.

الف) گشودگی

افراد انعطاف‌پذیر، مایل به پذیرش عقاید جدید و ارزش‌های غیرمعارف هستند و آماده پذیرش عقاید سیاسی و اجتماعی و اختلافی جدید هستند. آن‌ها سادگی و وضوح را بر پیچیدگی و ابهام ترجیح می‌دهند. رویه‌های انعطاف‌پذیر شامل تخیل، زیباپسندی، احساسات، عقاید است.

ب) ثبات عاطفی (روان رنجوری)

این بعد به توانایی فرد در تحمل استرس مربوط می‌شود. افراد با ویژگی روان‌رنجوری دارای ثبات عاطفی پایین‌اند. این افراد نگران، عصبی، مأیوس و ناامید، دارای استرس، خجالتی، آسیب‌پذیر و شتاب‌زده هستند. افراد روان‌رنجور معمولاً حال و هوای منفی در محیط کار خود داشته و عموماً نگرش منفی نسبت به کار خود دارند. ممکن است در تصمیم‌گیری‌های گروهی، نفوذ هشیار کننده داشته باشند که این امر از طریق بیان جنبه‌های منفی تصمیم اخذ شده صورت می‌گیرد (خنیفر و همکاران، ۱۳۸۸).

ج) برون‌گرایی

برون‌گرایی به خوشه‌ای از صفات اطلاق می‌گردد و آن درجه‌ای است که شخص، پارانرژی، معاشرتی، جسور، فعال، هیجان‌طلب و دارای شور و شوق، دارای اعتمادبه‌نفس و دارای احساسات مثبت هست. افراد برون‌گرا تمایل به اجتماعی بودن، احساسی بودن و صمیمی بودن داشته و معمولاً با افراد متفاوت بهتر کنار می‌آیند. برون‌گرایان هنگام کار روحیات و حالات مثبت داشته، نسبت به شغلشان، احساس رضایت بیشتر و عموماً درباره سازمان و محیط پیرامونی‌شان احساس بهتری دارند (خنیفر و همکاران، ۱۳۸۸).

(د) باوجدان بودن (وظیفه‌شناسی)

این بعد معیار سنجش قابلیت اطمینان است. فرد باوجدان بالا، فردی شایسته، منظم، وظیفه‌شناس، هدف‌جو، دارای انضباط شخصی وقت‌شناس و قابل‌اتکا (مشاور) می‌باشد. وظیفه‌شناسی، در بسیاری از موقعیت‌های سازمانی، مفید و مهم تلقی شده و شاخص مناسبی برای پیشگویی عملکرد در بسیاری از مشاغل می‌باشد. چرا که تمایل این افراد برای دستیابی به موفقیت بیشتر است (خنیفر و همکاران، ۱۳۸۸).

رفتارهای مختلف در خصوص ریسک‌پذیری: برخی ریسک‌گریزند، برخی نسبت به ریسک بی‌تفاوت می‌باشند و بعضی دوستدار ریسک یا طرف‌دار ریسک هستند (کرزner، ۲۰۱۳). مدیران ریسک‌گریز معتقد هستند که هر ریسکی باید تحت کنترل درآمد و تمام ریسک‌ها منفی هستند و چون اطلاعات کافی در خصوص ریسک‌ها وجود ندارد و هر مسئله باید تجزیه و تحلیل شود و این امر نیاز به زمان دارد. برخی از مدیران بدون بررسی ریسک‌های موجود بی‌جهت خوش‌بین هستند درحالی‌که در ابتدا باید ریسک‌ها را شناسایی کرد و توان سازمان را برای تحمل ریسک و پاسخ به آن سنجید (ناطق گلستان، ۱۳۹۶). برخی از مدیران با توجه به شرایط موجود ریسک‌ها را شناسایی کرده و توان سازمان را می‌سنجند و با ریسک خود به فرصت‌ها پاسخ می‌دهند و مسیر ترقی سازمان را هموار می‌نمایند.

به‌طور کلی در ادبیات ریسک رفتاری یک مفهوم‌شناسی دقیق از واژه ادراک صورت نگرفته است. از آن جا که ادراک از پدیده‌ها بر برآوردهای ذهنی و در نتیجه تصمیم‌گیری و رفتار انسان‌ها اثرگذار است از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد. «هر کس دنیا را با دیدگاه‌های متفاوتی می‌بیند» هنگامی که اشخاص در معرض اطلاعات، وضعیت‌ها یا رخداد‌های واحدی قرار می‌گیرند اغلب واکنش‌های کاملاً متفاوتی از خود نشان می‌دهند و هر کدام مایل است که نظر خودش را درست بداند؛ بنابراین شناخت تصمیم‌گیری‌های افراد و رفتار آن‌ها بدون شناخت ادراک و چرایی تفاوت دیدگاه‌های مختلف در برابر مشاهده رخداد واحد ممکن نیست (رهنمای رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۴). خصوصیات پیچیده و شرایط محیطی پویا و نوسانات بازارها به این معنی است که سرمایه‌گذاری در بورس می‌تواند با خطرات و عدم اطمینان محیطی روبرو شود. با وجودی که دستورالعمل‌های حرفه‌ای و عمومی مربوط با مدیریت ریسک در کسب‌وکارهای مختلف وجود دارد، اما سرمایه‌گذاری در بورس اغلب با ریسک‌های مختلف روبرو بوده و سرمایه‌گذاران از وجود این ریسک‌ها رنج می‌برند. ارزیابی ناکافی، غلط و نامناسب ریسک‌های محیطی و بورسی منجر به سرمایه‌گذاری اشتباه و یا تصمیم‌گیری‌های اشتباه شده و در نهایت شکست

سرمایه‌گذاری را در پی دارد (وانگ و همکاران^۱، ۲۰۱۶). روان‌شناسان شخصیت را از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند. بعضی آنها را از نظر صفات، بعضی دیگر از دیدگاه روان‌کاوی و سرانجام گروهی آن را از لحاظ زیستی و اجتماعی بررسی کرده‌اند. ویژگی‌های شخصیتی اغلب تحت‌تأثیر یادگیری‌های فرد از محیط خانواده و اجتماع می‌باشد زیرا فرد هنگام تولد معیاری از خوب و بد ندارد، این معیارها از طریق پیامدهای رفتار در او به وجود می‌آید به طوری که فرد برخی از آنها که پیامد منفی دارند از خود دور می‌نماید و برخی دیگر را درون‌فکنی می‌کند. برخی از این ویژگی‌ها جنبه مثبت دارند و فرد را آماده سازگاری با محیط می‌نمایند و برخی دیگر جنبه منفی و ناسازگارانه دارند؛ بنابراین انسان پس از رویارویی با عوامل مختلف زندگی به تدریج می‌آموزد که چگونه خود را با محیط سازگار گرداند. ویژگی‌های شخصیتی ارتباط تنگاتنگی با عملکرد شغلی کارکنان داشته به طوری که می‌تواند مسیر رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده را هموار سازد. تعدادی از ویژگی‌های شخصیتی خاص می‌توانند تعیین‌کننده رفتار فرد در سازمان باشند، و تعدادی نیز باعث آسیب‌های جدی در محیط کار می‌شوند که اگر به طور صحیح و منطقی کنترل نگردند خسارت‌های جبران‌ناپذیری را به همراه خواهد داشت، شخصیت هر فرد نقش مهمی در عملکرد شغلی‌اش دارد زیرا شخصیت فرد انگیزش و نگرش فرد را نسبت به یک شغل و شیوه‌ای که فرد به اقتضانات شغلی پاسخ می‌دهد مشخص می‌کند (بابائیان و همکاران، ۱۳۹۳). از طرفی ویژگی‌های شخصیتی بر ادراک ریسک و تمایل به ریسک افراد نیز مؤثر است. ریسک بخشی از تلاش روزانه زندگی بشری است و دلیل هر پیشرفت عمده‌ای که در تمدن بشری رخ داده است، تمایل به ریسک و چالش بوده است (ناطق گلستان، ۱۳۹۶). بسیاری از سازمان‌ها برای پیشرفت و کسب مزیت رقابتی و همچنین پیشرو بودن در صنعت موردنظر خود ترجیح می‌دهند خطرات و ریسک‌های پیش‌روی سازمان را دریافت کرده و با خلق ایده‌ای جدید در سازمان، خود را همسو و همگام با تغییرات تکنولوژیکی و فناوری‌های روز هدایت کنند (افخمی اردکانی و خلیلی صدرآباد، ۱۳۹۱). این فرآیند به نوع تصمیم‌گیری مدیران سازمان‌ها و یا مدیران پروژه برای ادراک ریسک و یا دریافت ریسک بستگی دارد. یکی از ویژگی‌هایی که اتخاذ تصمیم مناسب برای ادراک ریسک و رویارویی با آن ویژگی‌های شخصیتی افراد است که ریشه در باورها و عقاید مدیران دارد. ابعاد شخصیتی افراد از بعد ریسک‌پذیری و ادراک ریسک و یا اجتناب از ریسک، در موفقیت پروژه‌های سازمانی نقش بسزایی بر عهده دارد (منصورفر و همکاران، ۱۳۹۲). ادراک ریسک و تمایل به ریسک و نوع مواجهه با ریسک در افراد مختلف تحت‌تأثیر ویژگی‌های شخصیتی افراد متفاوت است. باتوجه‌به

اینکه مدیران دارای ویژگی‌های شخصیتی متفاوتی می‌باشند می‌توان انتظار داشت که آنان در رابطه با ادراک ریسک و تمایل به ریسک به روش‌های متفاوتی متوسل شوند (ناطق گلستان و همکاران، ۱۳۹۲).

مرور مطالعات نشان می‌دهد که عوامل گوناگونی در ادراک ریسک و تصمیمات سرمایه‌گذاران دخیل هستند. در جدول ۱ به پژوهش‌های مختلفی که این عوامل را در ادراک ریسک و تصمیمات سرمایه‌گذاران مورد بررسی قرار داده‌اند، اشاره شده است:

جدول (۱) خلاصه پژوهش‌های پیشین
Table (1) summarizes previous studies

عوامل تأثیرگذار	مطالعات انجام شده
ویژگی‌های (عوامل) فردی و مالی - رفتاری	کانمن و تورسکی (۱۹۷۴ و ۱۹۷۹)، اکلند (۱۹۷۶)، شفرین و استاتمن (۱۹۸۵)، لندبرگ (۱۹۹۴)، هریسون و همکاران (۱۹۹۷)، هرلس و پترسون (۱۹۹۸)، باربر و اودن (۲۰۰۲)، کانمن (۲۰۰۲)، چن و همکاران (۲۰۰۴)، ماهانی و پاتشمن (۲۰۰۵)، ریکاردی (۲۰۰۴ و ۲۰۰۶)، نافسینگر (۲۰۰۵)، فارلین (۲۰۰۶)، دمیرر و همکاران (۲۰۰۷)، نلسون و همکاران (۲۰۰۸)، کریس و مکولوا (۲۰۰۷)، هیلسون و موری وبستر (۲۰۰۸) شفران و بنزین (۲۰۰۹)، نیکولسی (۲۰۰۹)، ینشان و چنگ (۲۰۱۰)، فوربس و کارا (۲۰۱۰)، یزدی پور (۲۰۱۰)، کلیگر و لوی (۲۰۱۰)، کرتیدیس (۲۰۱۱)، وانگ و همکاران (۲۰۱۶)، وانگ و همکاران (۲۰۱۵) و ساھول حمید و همکاران (۲۰۱۳)
عوامل شرکتی	بیکر و هالم (۱۹۷۴ و ۱۹۷۷)، گیولی و لاکشینک (۱۹۷۹)، پنمن (۱۹۸۴)، ایستاین و فریدمن (۱۹۹۴) جیسون (۲۰۰۵)، چنگ و کارن (۲۰۰۸)، العجمی (۲۰۰۹)، کنگ (۲۰۱۰)
عوامل جمعیت‌شناختی	وارتون، کان و لولن (۱۹۷۵)، لولین و همکاران (۱۹۷۷)، رایلی و چو (۱۹۹۲)، دایر و همکاران (۲۰۰۲)، فنگ و سیشلز (۲۰۰۸)
عوامل سیاسی و اقتصادی	دومین و همکاران (۱۹۹۶)، تسی (۲۰۰۰)، فریمن (۲۰۰۰)، استیونس (۲۰۰۰)، رابرت (۲۰۰۱)، ایونیو و دیاکول (۲۰۰۱)، بارگادا (۲۰۰۲)، پرست و دوور (۲۰۰۵)، چن و همکاران (۲۰۰۷)
عوامل فرهنگی	گیسو و همکاران (۲۰۰۴، ۲۰۰۶، ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹)، چویی (۲۰۱۰)، اندرسون و همکاران (۲۰۱۱)
اثرات تقویمی (زمان)	کیم (۱۹۸۳)، ریتر (۱۹۸۸)، بارون (۱۹۹۰)، بروکس و کیم (۱۹۹۷)، چن و همکاران (۲۰۰۱)، جونز و لیژن (۲۰۰۷)
ترکیب عوامل	ناچی و اینبرگر (۱۹۹۴)، نافسینگر (۲۰۰۱)، مریکاس و همکاران (۲۰۰۳)، کامساکا (۲۰۰۳)، التیمی (۲۰۰۶)، هامس و واگنر (۲۰۰۸)، یولیا (۲۰۱۱)، بنت (۲۰۱۱)

منبع: رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۴)

۳- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. هدف این نوع پژوهش آزمون مفاهیم نظری و استفاده از نتایج پژوهش‌های در موقعیت‌های مسائل واقعی و حل مشکلات ملموس

به‌منظور بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روش‌ها، ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی انجام می‌شود و نتایج این پژوهش عینی و مشخص می‌باشد و استفاده از این نتایج در حل مسائل و مشکلات خاص در جامعه منتهی می‌گردد. در واقع، هدف پژوهش کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. همچنین پژوهش پیش‌رو از نظر ماهیت و روش، از نوع پژوهش‌های توصیفی - پیمایشی بوده و از یک نوع رابطه علی پیروی می‌کند. پژوهش توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آنها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. اجرای پژوهش توصیفی می‌تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط موجود یا یاری دادن به فرآیند تصمیم‌گیری باشد. پژوهش‌های آزمایشی، نوع خاصی از روش علمی است که معمولاً برای مطالعه علیت به کار می‌رود. هدف از پژوهش آزمایشی غالباً آزمون یک فرضیه است؛ یعنی به‌دست آوردن یک تبیین تجربی از یک پدیده یا مکانیزم علیت. اساس یک آزمایش عبارت است از اعمال تغییر در یک نظام (متغیر مستقل) و مطالعه اثر آن تغییر (متغیر وابسته).

پژوهش حاضر پیمایشی است از آن جهت که جهت سنجیدن رابطه میان متغیرها ماتریس ساختمانندی را توسط ابزار پرسش‌نامه تهیه نموده‌ایم.

اولین گام برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، ارائه تعریف دقیق و مناسب از متغیرهایی است که امکان اندازه‌گیری خصوصیات درخور توجه در این پژوهش را میسر می‌کنند. در این پژوهش ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، گشودگی، وظیفه‌شناسی، سازگاری) متغیر مستقل است، ادراک ریسک به‌عنوان متغیر وابسته و هم‌چنین تمایل به ریسک متغیر میانجی است که برای سنجش ریسک‌پذیری از پرسش‌نامه **هیریش و پیترز**^۱ (۱۹۹۵) استفاده شده است.

این پرسش‌نامه دارای ۱۲ سؤال می‌باشد که سؤالات مربوطه، میزان تمایل افراد به ریسک را می‌سنجد. سؤالات این پرسش‌نامه به‌صورت دوگزینه‌ای و با پاسخ‌های «بله» و «خیر» می‌باشد. در پرسش‌نامه مذکور از پاسخ‌دهنده خواسته شده است در صورتی که عبارت موردنظر با ویژگی‌های شخصیتی شما انطباق دارد، گزینه بله و در غیر این صورت گزینه خیر را علامت بزنید.

برای سنجش ادراک ریسک از پرسش‌نامه استاندارد **استنلند و همکاران**^۲ (۲۰۱۱) استفاده خواهد

شد. این پرسش‌نامه دارای ۱۳ سؤال بوده و ادراک افراد از ریسک را مورد سنجش قرار می‌دهد.

برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی از پرسش‌نامه استاندارد پنج ویژگی شخصیتی نتو از کلدبرک^۱ (۱۹۹۹) استفاده شده است که به‌قرار زیر سؤالات تفکیک گردیده است:

جدول (۲) مؤلفه‌ها و تعداد سؤالات هر مؤلفه پرسش‌نامه ویژگی‌های شخصیتی

Table (2) The components and the number of questions each component of the personality attribute questionnaire

سؤالات	مؤلفه‌های ویژگی‌های شخصیتی
از سؤال ۱ تا ۵	روان رنجوری
از سؤال ۶ تا ۱۰	برون‌گرایی
از سؤال ۱۱ تا ۱۵	گشودگی
از سؤال ۱۶ تا ۲۰	وظیفه‌شناسی
از سؤال ۲۱ تا ۲۵	سازگاری

باتوجه به رابطه ۱، پایایی SPSS در این پژوهش با استفاده از روش آلفای کرونباخ و به کمک نرم‌افزار پرسش‌نامه‌ها مورد تأیید قرار گرفت.

$$r_{xx} = \frac{k\bar{r}_{ij}}{1 + (k - 1)\bar{r}_{ij}} \quad \text{رابطه (۱)}$$

در رابطه ۱، K تعداد اجزای پرسش‌نامه و \bar{r}_{ij} میانگین همبستگی بین آنها می‌باشد.

جدول (۳) نتایج معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش

Table (3) Results of Cronbach's alpha criteria and composite reliability of research variables

ضریب پایایی ترکیبی (CR>0/7)	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha>0/7)	علامت اختصاری	متغیرهای مکنون
۰/۸۹۰	۰/۸۹۶	ES	روان رنجوری
۰/۸۵۳	۰/۸۴۳	EX	برون‌گرایی
۰/۹۱۴	۰/۸۸۵	OE	گشودگی
۰/۸۱۵	۰/۸۹۴	CO	وظیفه‌شناسی
۰/۹۱۴	۰/۹۱۱	AG	سازگاری
۰/۷۷۳	۰/۷۶۹	RPR	تمایل به ریسک
۰/۹۸۰	۰/۸۷۸	RPE	ادراک ریسک

همچنین روایی همگرایی پرسش‌نامه مورد بررسی قرار گرفت که نتایج به‌قرار جدول ۴ شد که به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سؤالات (شاخص‌ها) خود می‌پردازد.

جدول (۴) نتایج روایی همگرا متغیرهای پژوهش

Table (4) Results of convergent validity of research variables

متغیرهای مکنون	علامت اختصاری	میانگین واریانس استخراجی (AVE>0/5)
روان رنجوری	ES	۰/۶۳۳
برون‌گرایی	EX	۰/۸۰۲
گشودگی	OE	۰/۶۸۱
وظیفه‌شناسی	CO	۰/۵۰۱
سازگاری	AG	۰/۶۸۵
تمایل به ریسک	RPR	۰/۷۴۹
ادراک ریسک	RPE	۰/۷۹۱

باتوجه به اینکه مقدار مناسب برای AVE^1 ، $0/5$ است و مطابق با یافته‌های جدول ۴ این معیار در مورد متغیرهای مکنون مقدار مناسبی را اتخاذ نموده‌اند، در نتیجه مناسب بودن روایی همگرایی پژوهش تأیید می‌شود.

برای آزمون صحت مدل نظری پژوهش و محاسبه ضرایب تأثیر از روش مدلیابی معادلات ساختاری به وسیله نرم‌افزار PLS استفاده شده است. مدلیابی معادلات ساختاری یک تکنیک تحلیل چند متغیری بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری و به بیان دقیق‌تر بسط "مدل خطی کلی" است که به پژوهشگر امکان می‌دهد مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به گونه هم‌زمان مورد آزمون قرار دهد. مدلیابی معادله ساختاری یک رویکرد جامع برای آزمون فرضیه‌هایی درباره روابط متغیرهای مشاهده شده و پنهان است. در میان تمامی شیوه تحلیل چندمتغیره تنها روش معادلات ساختاری است که هم‌زمان هم از تحلیل رگرسیون چندگانه و هم از تحلیل عاملی استفاده می‌کند.

آنچه باعث می‌شود روش معادلات ساختاری روشی قدرتمند و مورد استفاده در میان محققان باشد، این است که علاوه بر ظاهری گرافیکی آن که تفسیر را آسان می‌کند، این روش می‌تواند مجموعه‌ای از روابط میان متغیرها را به صورت هم‌زمان محاسبه کند. همان‌طور که هیر معتقد است "هیچ کدام از روش‌های پیشین نمی‌توانستند هم‌زمان هم مدل اندازه‌گیری را بررسی کنند و هم روابط علی مدل را محاسبه کنند". به‌طور کلی روش معادلات ساختاری از طریق مجموعه‌ای از معادلات شبیه به رگرسیون

چندگانه ساختار روابط درونی متغیرها را آشکار می‌کند؛ لذا برای پاسخ به پرسش اصلی این پژوهش، از روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار PLS استفاده شده است (کومار و همکاران^۱، ۲۰۰۸).

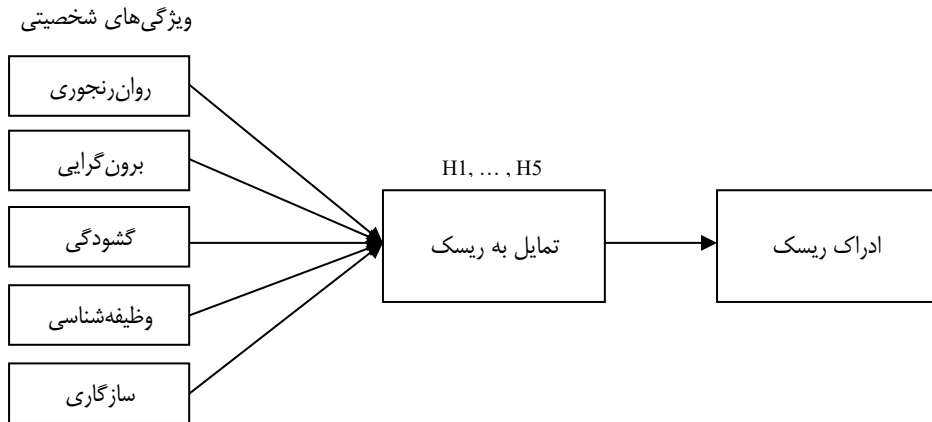
در این قسمت برای دستیابی به اهداف پژوهش و بر اساس مبانی نظری و پیشینه تجربی مطرح شده، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر طراحی و تدوین شده است:

فرضیه اول: ویژگی روان رنجوری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد.

فرضیه دوم: ویژگی برون‌گرایی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد.

فرضیه سوم: ویژگی گشودگی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد. فرضیه چهارم: ویژگی وظیفه‌شناسی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد.

فرضیه پنجم: ویژگی سازگاری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد. که باتوجه به فرضیه‌ها، مدل مفهومی پژوهش به قرار زیر است:

شکل (۱) مدل مفهومی پژوهش
Figure (1) Conceptual model of research

جامعه آماری این پژوهش، سرمایه‌گذاران فعال می‌باشند که در طول سال گذشته حداقل ۵ بار از طریق کارگزاری‌های بورس مشهد سرمایه‌گذاری کرده‌اند (بر اساس نظر خبرگان). با مراجعه به ۵۴ کارگزاری واقع در مشهد تعداد این افراد ۴۰۰ نفر برآورد شد.

در این پژوهش نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده و با استفاده از فرمول کمی مورگان (که باتوجه به نمونه پایلوت برآورد حجم نمونه می‌کند) با سطح خطای ۵ درصد انجام گرفته است. پس از مشخص نمودن جامعه آماری و روش نمونه‌گیری، در این قسمت برای تعیین حجم نمونه مورد نیاز می‌پردازیم. باتوجه به مقیاس متغیرهای پژوهش حاضر که از مقیاس فاصله‌ای پیروی می‌نمایند، برای تعیین حجم نمونه می‌توان از روابط ۲ استفاده نمود:

$$n_o = \left(\frac{z}{r} \cdot \frac{S}{\bar{Y}N} \right)^2 \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$n = \frac{n_o}{1 + n_o/N}$$

در رابطه ۲، t ضریب خطا است که از قبل تعیین می‌شود.

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها

آماره‌های توصیفی شامل میانگین، میانه و انحراف معیار متغیرهای بررسی شده در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول (۵) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

Table (5) descriptive statistics of the research variables

متغیر	علامت اختصاری	تعداد مشاهده		کمترین	بیشترین	میانگین		انحراف معیار	واریانس
		آماره	آماره			آماره	آماره		
روان رنجوری	ES	۱۰۷	۱۰۰	۵/۰۰	۲/۹۲۳۴	۰/۸۹۲۶	۰/۹۲۳۳۴	۰/۸۵۳	
برون‌گرایی	EX	۱۰۷	۱۰۰	۵/۰۰	۲/۴۸۶۰	۰/۹۸۰۹	۱/۰۱۴۶۵	۱/۰۳۰	
گشودگی	OE	۱۰۷	۱۰۰	۵/۰۰	۲/۷۷۹۴	۰/۹۶۹۶	۱/۰۰۲۹۹	۱/۰۰۶	
وظیفه‌شناسی	CO	۱۰۷	۱۰۰	۵/۰۰	۲/۹۶۶۴	۰/۱۰۷۹۶	۱/۱۱۶۷۶	۱/۲۴۷	
سازگاری	AG	۱۰۷	۱۰۰	۵/۰۰	۳/۴۱۳۱	۰/۱۱۰۸۶	۱/۱۴۶۷۰	۱/۳۱۵	
تمایل به ریسک	RPR	۱۰۷	۱۰۰	۵/۰۰	۱/۷۷۷۳	۰/۹۰۳۲	۰/۹۳۴۲۸	۰/۸۷۳	
ادراک ریسک	RPE	۱۰۷	۱۰۰	۵/۰۰	۲/۱۲۶۵	۰/۱۱۲۰۷	۱/۱۵۹۳۱	۱/۳۴۴	

به‌عنوان مثال برای متغیر روان رنجوری (ES) مینیمم نظرات مقدار ۱/۰۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵/۰۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۲/۹۲۳۴ و ۰/۹۲۳۳۴ می‌باشد.

برای متغیر برون‌گرایی (EX) مینیمم نظرات مقدار ۱/۰۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵/۰۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۲/۴۸۶۰ و ۱/۰۱۴۶۵ می‌باشد.

برای متغیر گشودگی (OE) مینیمم نظرات مقدار ۱/۰۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵/۰۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۲/۷۷۹۴ و ۱/۰۰۲۹۹ می‌باشد.

برای متغیر وظیفه‌شناسی (CO) مینیمم نظرات مقدار ۱/۰۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵/۰۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۲/۹۶۶۴ و ۱/۱۱۶۷۶ می‌باشد.

برای متغیر سازگاری (AG) مینیمم نظرات مقدار ۱/۰۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵/۰۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۳/۴۱۳۱ و ۱/۱۴۶۷۰ می‌باشد.

برای متغیر تمایل به ریسک (RPR) مینیمم نظرات مقدار ۱/۰۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵/۰۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۱/۷۷۷۳ و ۰/۹۳۴۲۸ می‌باشد.

برای متغیر ادراک ریسک (RPE) مینیمم نظرات مقدار ۱/۰۰ و ماکزیمم نظرات مقدار ۵/۰۰ و میانگین و انحراف معیار نظرات به ترتیب به میزان ۲/۱۲۶۵ و ۱/۱۵۹۳۱ می‌باشد.

برای بررسی برازش مدل کلی از معیار GOF استفاده می‌شود که سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است.

جدول (۶) میزان Commuality و R2 متغیرهای پژوهش

Table (6) Commuality and R2 of the research variables

R2	Commuality	علامت اختصاری	متغیرهای مکنون
۰/۰۰۰	۰/۶۳۳	ES	روان رنجوری
۰/۰۰۰	۰/۸۰۲	EX	برون‌گرایی
۰/۰۰۰	۰/۶۸۱	OE	گشودگی
۰/۰۰۰	۰/۵۰۱	CO	وظیفه‌شناسی
۰/۰۰۰	۰/۶۸۵	AG	سازگاری
۰/۲۳۴	۰/۷۴۹	RPR	تمایل به ریسک
۰/۱۶۸	۰/۷۹۱	RPE	ادراک ریسک

جدول (۷) نتایج برازش مدل کلی

Table (7) Results of fitting the overall model

GOF	R ²	Commuality
۰/۳۷۳	۰/۲۰۱	۰/۶۹۲

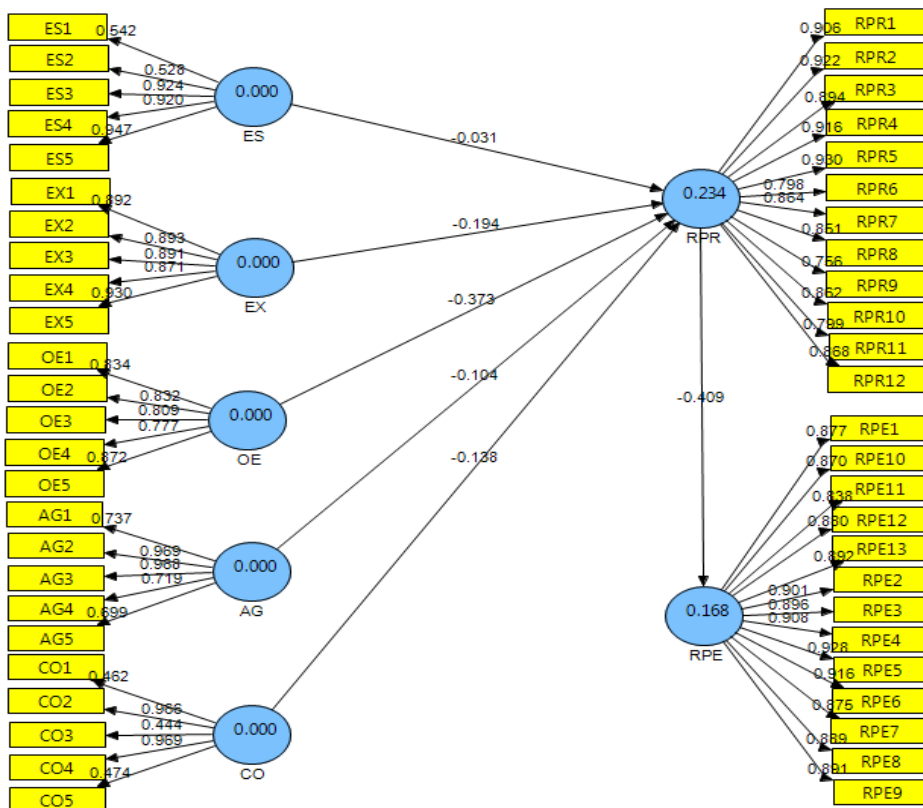
باتوجه به مقدار به‌دست‌آمده برای GOF به میزان ۰/۳۷۳، برازش بسیار مناسب مدل کلی تأیید می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش در جدول ۸ ارائه می‌شود.

جدول (۸) نتایج فرضیه‌های پژوهش

Table (8) Results of research hypotheses

فرضیه	روابط علی بین متغیرهای پژوهش	مقدار آماره Z	سطح معناداری	نتیجه آزمون
اول	ویژگی روان رنجوری ← تمایل به ریسک ← ادراک ریسک	۰/۵۱۵	۰/۶۰۶	رد فرضیه اول
دوم	ویژگی برون‌گرایی ← تمایل به ریسک ← ادراک ریسک	۳/۶۶۱	۰/۰۰۰	تایید فرضیه دوم
سوم	ویژگی گشودگی ← تمایل به ریسک ← ادراک ریسک	۴/۷۱۵	۰/۰۰۰	تایید فرضیه سوم
چهارم	ویژگی وظیفه‌شناسی ← تمایل به ریسک ← ادراک ریسک	-۰/۲۴۹	۰/۸۰۳	رد فرضیه چهارم
پنجم	ویژگی سازگاری ← تمایل به ریسک ← ادراک ریسک	-۰/۳۳۴	۰/۷۳۸	رد فرضیه پنجم

شکل (۲) مدل ساختاری پژوهش همراه با ضرایب بارهای عاملی
Figure (2) Structural model of the research with factor loadings

باتوجه به نتایج بالا قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با ۰/۵۱۵ شد که به دلیل کمتر بودن از ۱/۹۶ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان ۹۵ فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی روان رنجوری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر ندارد.

باتوجه به نتایج بالا قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با ۳/۶۶۱ شد که به دلیل بیشتر بودن از ۱/۹۶ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان ۹۵ فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی برون‌گرایی بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد.

باتوجه به نتایج بالا قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با ۴/۷۱۵ شد که به دلیل بیشتر بودن از ۱/۹۶ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان ۹۵ فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی گشودگی بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد.

باتوجه به نتایج بالا قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با ۰/۲۴۹- شد که به دلیل کمتر بودن از ۱/۹۶ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان ۹۵ فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی وظیفه‌شناسی بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر ندارد.

باتوجه به نتایج بالا قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با ۰/۳۳۴- شد که به دلیل کمتر بودن از ۱/۹۶ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان ۹۵ فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی سازگاری بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر ندارد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش برای سنجش عوامل شخصیتی مؤثر بر ادراک ریسک سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار پرسش‌نامه‌ای با ۵۰ سؤال و ۵ گویه شخصیت در ۱۲ سؤال در رابطه با تمایل به ریسک و ۱۳ سؤال در رابطه با ادراک ریسک طراحی شد. در طراحی گویه‌ها از نظرات خبرگان استفاده شده و طیف پنج‌تایی لیکرت^۱ به کار رفته است. مدل معادلات ساختاری یا تحلیل چند متغیری با متغیرهای مکنون یک رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه‌هایی درباره روابط بین متغیرهای مشاهده شده و متغیرهای مکنون می‌باشد که با استفاده از نرم‌افزار PLS این تحلیل‌ها صورت گرفت که به نتایجی رسیدیم که همه فرضیه‌ها به جز فرضیه دوم که مربوط به عوامل جمعیت‌شناختی بود، تأیید گردید. این نتایج که به رابطه بین گونه‌های ذهنی و مؤلفه‌ها و ادراک ریسک سرمایه‌گذاران پرداخته است به‌قرار زیر است:

فرضیه اول: ویژگی روان رنجوری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد: برای بررسی معنی‌داری اثر متغیر میانجی در این پژوهش از آزمون سوبل استفاده شده است. در این آزمون با استفاده از ضریب غیراستاندارد مسیر و خطای استاندارد آن آزمون اجرا می‌شود. باتوجه‌به نتایج حاصل از آزمون این فرضیه قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با $0/515$ شد که به دلیل کمتر بودن از $1/96$ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان 95% فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی روان رنجوری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر ندارد. فرضیه حاضر با پژوهش‌های انجام شده توسط وانگ و همکاران (۲۰۱۶) همسو می‌باشد.

فرضیه دوم: ویژگی برون‌گرایی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد: برای بررسی معنی‌داری اثر متغیر میانجی در این پژوهش از آزمون سوبل استفاده شده است. در این آزمون با استفاده از ضریب غیراستاندارد مسیر و خطای استاندارد آن آزمون اجرا می‌شود. باتوجه‌به نتایج حاصل از آزمون این فرضیه قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با $3/661$ شد که به دلیل بیشتر بودن از $1/96$ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان 95% فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی برون‌گرایی بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد. این فرضیه با پژوهش‌های انجام شده توسط وانگ و همکاران (۲۰۱۶) همسو می‌باشد.

فرضیه سوم: ویژگی گشودگی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد: برای بررسی معنی‌داری اثر متغیر میانجی در این پژوهش از آزمون سوبل استفاده شده است. در این آزمون با استفاده از ضریب غیراستاندارد مسیر و خطای استاندارد آن آزمون اجرا می‌شود. باتوجه‌به نتایج حاصل از آزمون این فرضیه قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با $4/715$ شد که به دلیل بیشتر بودن از $1/96$ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان 95% فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی گشودگی بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد. فرضیه حاضر با پژوهش‌های انجام شده توسط وانگ و همکاران (۲۰۱۶) غیر همسو می‌باشد.

فرضیه چهارم: ویژگی وظیفه‌شناسی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد: برای بررسی معنی‌داری اثر متغیر میانجی در این پژوهش از آزمون سوبل استفاده شده است. در این آزمون با استفاده از ضریب غیراستاندارد مسیر و خطای استاندارد آن آزمون اجرا می‌شود. باتوجه‌به نتایج حاصل از آزمون این فرضیه قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوبل برابر با $-0/249$ شد که به دلیل کمتر بودن از $1/96$ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان 95% فرض H_0 تأیید و

فرض H_1 رد می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی وظیفه‌شناسی بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر ندارد. فرضیه حاضر با پژوهش‌های انجام شده توسط وانگ و همکاران (۲۰۱۶) غیر همسو می‌باشد. فرضیه پنجم: ویژگی سازگاری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر دارد: برای بررسی معنی‌داری اثر متغیر میانجی در این پژوهش از آزمون سوئل استفاده شده است. در این آزمون با استفاده از ضریب غیراستاندارد مسیر و خطای استاندارد آن آزمون اجرا می‌شود. باتوجه به نتایج حاصل از آزمون این فرضیه باتوجه به نتایج بالا قدر مطلق مقدار z-value حاصل از آزمون سوئل برابر با $-0/3334$ شد که به دلیل کمتر بودن از $1/96$ می‌توان اظهار داشت که در سطح اطمینان 95% فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. به عبارت دیگر ویژگی سازگاری بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک تأثیر ندارد. فرضیه حاضر با پژوهش‌های انجام شده توسط وانگ و همکاران (۲۰۱۶) غیر همسو می‌باشد.

باتوجه به مبانی نظری پژوهش و یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود.

در راستای رد تأثیر ویژگی روان رنجوری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک پیشنهاد می‌شود:

این افراد باید تلاش کنند اغلب به آرامش برسند و راه رسیدن به این مهم را دریابند و از احساس فشار روانی رهایی یابند و توانایی ریسک‌کردن را در خود پرورش دهند و هنگام تعیین هدف برای فعالیت‌های خود، ترجیح می‌دهم اهداف سخت را انتخاب کنند. پیشنهاد می‌شود با دادن آموزش‌های لازم به سرمایه‌گذاران برای غلبه بر اضطراب و استرس خود، استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی در جهت کاهش خودفریبی و استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی که دستیابی به اطلاعات را ساده سازد میزان این ریسک‌ها را کاهش داد. در کل اما (نه همیشه)، به‌منظور غلبه بر انحراف در دسترس بودن، سرمایه‌گذاران نیاز دارند تا با دقت در مورد تصمیمات سرمایه‌گذاری قبل از اجرای آن‌ها بررسی و تفکر کنند.

در راستای تأیید تأثیر ویژگی برون‌گرایی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک پیشنهاد می‌شود:

این افراد باید ویژگی ارتباطات سریع با دیگران را در خود تقویت نمایند و در این راستا ارتباطات خود را هدفمند نمایند. نرخ غیبت را پایین آورده و نسبت به محیط کار بیشتر احساس یکدلی و نزدیکی پیدا کنند و بیشتر خود را درگیر آموزش شغلی خویش نمایند. این سرمایه‌گذاران باید سازش کارتر باشند و تمایل بیشتری داشته باشند که مجری دستورالعمل‌ها باشند؛ بنابراین، باید آنها را با کارهای تخصصی (آن‌هایی که مهارت‌ها و توان مدیریتی بالایی دارند و برای انجام آنها باید شیوه‌های پیچیده‌تری را برای

جمع‌آوری و پردازش اطلاعات به کاربرد) روبرو کرد. جهت کاهش ریسک در شرکت بورس اوراق بهادار و کمک به سرمایه‌گذاران برای اتخاذ تصمیمات بهینه شفاف‌سازی صورت گیرد. همچنین با برگزاری دوره‌های آموزشی روحیه واقع‌بینی را در سرمایه‌گذاران تقویت کنند.

در راستای تأیید تأثیر ویژگی گشودگی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک پیشنهاد می‌شود:

این افراد اغلب ایده‌های خلاق دارند و بنابراین باید ایده‌های خود را پرورش داده، هدفمند سازند و سعی کنند ریسک کرده و این ایده‌ها را اجرایی نمایند همچنین باید در درک اندیشه‌های انتزاعی و نظری به سایر سرمایه‌گذاران کمک نمایند. تشویق سرمایه‌گذارانی که ایده‌های عالی دارند و ارائه پاداش به ایده‌های آنان و همچنین به کارکنان وقت دهند تا برای فکر کردن درباره امور تمرکز نمایند. سرمایه‌گذاران خلاق و کنجکاو و انعطاف‌پذیر بیشتر با این خطای پیش‌بینی که خود تشدیدکننده بیش اطمینانی است، مواجه هستند و امکان بروز خطای دسترسی در این قبیل افراد کمتر است. از این رو پیشنهاد می‌شود، اطلاع‌رسانی عمومی از طریق رسانه‌ها در زمینه‌های مختلف سرمایه‌گذاری صورت گیرد تا اینکه بتوان میزان این خطاها را در امر سرمایه‌گذاری کاهش داد.

در راستای رد تأثیر ویژگی وظیفه‌شناسی سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک پیشنهاد می‌شود:

این افراد باید همیشه آماده برای انجام دادن کارها باشند و در این راستا نظم در کارها را رعایت کرده و به جزئیات مسائل نیز توجه داشته باشند و برای انجام هر پروژه و نقشه نیز مسائل را از تمام زوایا مورد بررسی قرار دهند. همچنین باید به گونه‌ای در محیط کار سایرین را تربیت نمایند که همیشه برای انجام دادن کارها آماده باشند. همچنین در فرهنگ سازمان و رسالت وجودی سازمان باید به وظیفه‌شناسی به‌عنوان یکی از وظایف اصلی کارکنان توجه شود و همچنین هرگونه خطا در این زمینه به صورت جدی مورد بازخواست قرار گیرد.

در راستای رد تأثیر ویژگی سازگاری سرمایه‌گذاران بر ادراک ریسک از طریق تمایل به ریسک پیشنهاد می‌شود:

برای انجام هر پروژه و برنامه‌ای باید توجه داشت که دیگران در انجام آن نقش اساس دارند پس برقراری رابطه مناسب با دیگران در عملی کردن برنامه‌ها نقش اساسی دارد. در این راستا همدلی کردن با احساسات دیگران، علاقه‌مند نشان دادن به دانستن مشکلات افراد و سعی در بهبود مشکلات نیز پیشنهاد می‌شود.

۶- منابع

- افخمی اردکانی، مهدی؛ خلیلی صدرآباد، افسر. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین عوامل شخصیتی و سکوت سازمانی دانشی، پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۵(۱۸)، ۸۳-۶۵.
- بابائیان، علی؛ سامانی، یوسف؛ اله کرمی، ذبیح. (۱۳۹۳). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی با عملکرد شغلی کارکنان رسته‌های ماموریتی ناجا. فصلنامه علمی منابع انسانی ناجا، ۵(۳۷)، ۲۸-۹.
- خنیفر حسین، مقیمی سیدمحمد؛ جندقی، غلامرضا، طاهری، فاطمه؛ سیار، ابوالقاسم. (۱۳۸۸). شناخت شخصیت مدیران؛ لازمه‌ی مدیریت رفتار سازمانی (مطالعه موردی مدل پنج عاملی در دانشگاه علوم پزشکی قم). فصلنامه مدیریت سلامت، ۱۲(۳۷)، ۴۹-۵۶.
- دستورانی، مهران؛ پوریوسف، سیاوش. (۱۳۹۱). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و سلامت روانی با رضایت شغلی کارکنان. فصلنامه نظارت و بازرسی، ۲۰(۲)، ۱۳۵-۱۰۹.
- رایبیز، استیون‌پی. (۱۳۸۱). رفتار سازمانی، مفاهیم، نظریه‌ها و کاربردها، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- رهنمای رودپشتی، فریدون؛ ناطق گلستان، احمد؛ یعقوب نژاد، احمد. (۱۳۹۴). ارائه الگوی ذهنی ادراک ریسک سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران. دانش سرمایه‌گذاری، ۴(۱۳)، ۲۱۶-۱۹۵.
- شریفی، اصغر؛ اسلامی، فاطمه. (۱۳۹۲). تحلیل روابط بین ویژگی‌های شخصیتی کارکنان با فرهنگ و سکوت سازمانی. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، ۷(۲)، ۸۵-۷۱.
- فضایی، یوسف (۱۳۸۱)، تعریف شخصیت و عامل‌های سازنده آن، نشریه چیستا، شماره ۱۹۱، ۶۱-۵۴.
- منصورفر، غلامرضا؛ غبور، فرزاد؛ راستی آذر، یوسف. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین ریسک‌پذیری و عملکرد بانک‌ها مطالعه موردی: شعب بانک ملی استان آذربایجان غربی. فرایند مدیریت و توسعه، ۲۶(۲): ۱۶۰-۱۴۱.
- ناطق گلستان، احمد. (۱۳۹۶). بررسی وجود اثرات ادراک ریسک در بورس اوراق بهادار تهران و تاثیر متغیرهای فصلی بر آن. راهبرد مدیریت مالی، ۵(۳)، ۱۷۰-۱۴۵.
- ناطق گلستان، احمد؛ رهنمای رودپشتی، فریدون؛ یعقوب نژاد، احمد. (۱۳۹۲). مؤلفه‌های فرهنگی و ادراک ریسک سرمایه‌گذاران. مدیریت فرهنگی، ۷(۳۱)، ۳۷-۲۵.
- Afkhami ardakani, M., Khalili sadrabad, A. (2013). A Review on the Role of Personality Factors in Formation of Silence in Knowledge Personnel. *Public Management Researches*, 5(18), 65-83. [In Persian].
- Babaeian, A., Samani, Y., Karami, Z. (2014). The Survey on the relationship between personality traits and job performance of Naja duties ranks. *NAJA HUMAN RESOURCES*, 5(37), 9-28. [In Persian].
- Dastourani, M., Pouryousef, S. (2012). The Analysis of the Relationship between Personality Characteristics and Mental Health with Employees Job Satisfaction. *Supervision & Inspection*, (20), 109-134. [In Persian].
- Fazayi, Y (2002). Personality Defenition and its factors. *Chista Journal*, 191, 54-61 [In Persian].

- Goldberg, L. R (1999). A broad-bandwidth, public domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. *Personality psychology in Europe*, 7(1), 7-28.
- Hisrich, R. D., & Peters, M. P. (1995). *Entrepreneurship : starting, developing, and managing a new enterprise*. R.D. Irwin.
- Huse, M., Neubaum, D. O., & Gabrielson, J. (2005). Corporate Innovation and Competitive Environment. *The International Entrepreneurship and Management Journal*, 1(3), 313–333.
- Kerzner, H. (2013). *Project Management Case Studies, 4th Edition*. John Wiley & Sons.
- Khanifar H, Moghimi S, Jandaghi G, Taheri F, Sayyar A.(2009). Managers Personality Knowing Requisite for Management of Organizational Behavior (A Case Study of Five Factors Model of Personality in Qom University of Medical Sciences). *Journal of Health Administration*; 12(37). 49-56. [In Persian].
- Kumar, V., Smart, P. A., Maddern, H., & Maull, R. S. (2008). Alternative perspectives on service quality and customer satisfaction: the role of BPM. *International Journal of Service Industry Management*, 19(2), 176–187.
- Mansourfar G, Ghayour F, Rasty Azar Y (2013). A Case Study of Bank Melli Iran Branches in the West Azarbaijan Province of Iran. *JOM&DP*.; 26(2) :141-160 [In Persian].
- Nategh Golestan, A. (2017). The Investigation of the Risk Perception Effects and the Impact of Seasonal Factors on it in Tehran Stock Exchange. *Financial Management Strategy*, 5(3), 145-170. [In Persian].
- Nateq Golestan, A., Rahnama Roodposhti, F., aghubNejad ,A (2013). Investigating the cultural factors affecting on risk perception of investors in Tehran Stock Exchange (TSE). *Journal of Cultural Management*, 7(3), 25-37. [In Persian].
- Rahnamay Roodposhti, F., Nategh Golestan, A., Yaghoobnezhad, A. (2014). Investigation of risk perception mental model of investors of Tehran Stock Exchange. *Journal of Investment Knowledge*, 4(13). 195-216. [In Persian].
- Robbins, Stephen P. (2002). *Organizational Behavior, Theories and Practices, translated by: Parsaian, Ali and Arabi, Seyed Mohamad*. Tehran, Cultural Reserches Institute. [In Persian].
- Sharifi, A., Islamiyah, F (2013). Analysis of the Relationship between Personality Characteristics of Employees with Organizational Culture. *Quarterly Journal Of Educational Leadership & Administration*, 7(2), 71-85. [In Persian].
- Stanaland, A. J. S., Lwin, M. O., & Murphy, P. E. (2011). Consumer Perceptions of the Antecedents and Consequences of Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 102(1), 47–55.

- Walker, P. L. (2002). *Enterprise risk management : pulling it all together*. The Institute Of Internal Auditors Research Foundation, Cop.
- Wang, C. M., Xu, B. B., Zhang, S. J., & Chen, Y. Q. (2016). Influence of personality and risk propensity on risk perception of Chinese construction project managers. *International Journal of Project Management*, 34(7), 1294–1304.

The Impact of Personality Characteristics on Risk Perception of stock exchange Investors; Analyzing the Risk Intermediation Role

Ahmad Nategh Golestan¹, Naser Zeinabi²

Abstract

The present study aimed to investigate the effect of personality traits on risk perception with regard to the mediating role of risk appetite among investors in the Mashhad Stock Exchange. Because the perception of risk and willingness to risk and the type of risk exposure in different people are affected by the personality traits of different people, In this study, 5 hypotheses have been designed that by referring to 54 brokerages located in Mashhad, the number of community members was estimated at 411 people. Based on this Cochran's formula and the relations between them, the sample size of 117 people was determined. The results of testing the research hypotheses showed that only the characteristics of extroversion and personality openness of individuals through their willingness to risk affect their risk perception and the characteristics of neuroticism, conscientiousness and adaptation of individuals through willingness. Their risk does not affect their perception of risk.

Keywords: personality traits, risk appetite, risk perception, stock market investors.

JEL Classification: R32,C51,C32,P43,P34.

1. Department of Accounting and Management, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran. (Corresponding Author). a.nateq@gmail.com

2. Department of Accounting, Ghaenat Branch, Islamic Azad University, Ghaenat, Iran.